

Grip op burgerschap, november 2012
Leerkrachtcompetenties
Concept

Yvonne Leeman, Mirjam Stroetinga

Inleiding

In het onderstaande overzicht proberen we in het tweede projectjaar van *Grip op burgerschap* de competenties te beschrijven die belangrijk zijn gebleken bij het vormgeven aan en begeleiden van buitenschools burgerschapsleren. Het gaat hier voor de duidelijkheid om competenties die we hebben gezien bij leerkrachten die deelnemen aan het project en die helpend zijn voor hen bij het ontwerp en de uitvoer van het buitenschools burgerschapsleren. Ze zijn ingeschreven in de SBL competenties, waarbij het in de meeste gevallen gaat over een specificering of aanscherping van de bestaande indicatoren en een enkele keer om een aanvulling.

Leerkrachtcompetenties, toegespitst op buitenschools burgerschapsleren

Competentie		Specifieke competenties, toegespitst op buitenschools burgerschapsleren
1	Interpersoonlijk competent	<ul style="list-style-type: none"> - Is zich bewust van zijn voorbeeldfunctie in het kader van burgerschap en laat voorbeeldgedrag zien tijdens de activiteit - Brengt een communicatie tot stand waarin leerlingen hun denken over burgerschap (denk aan vooroordelen, opvattingen, verantwoordelijkheden etc) durven bespreken - Stemt begeleiding af op de behoefte van leerlingen: leidt waar nodig en stapt terug waar dat kan
2	Pedagogisch competent	<ul style="list-style-type: none"> - Biedt ruimte aan de eigen inbreng van leerlingen in het ontwerpen van de burgerschapsactiviteit - Schept een sfeer in de klas waarin leerlingen onderling het denken over burgerschap durven ontwikkelen - Heeft de individuele leerling in beeld waar het gaat om burgerschapsleren - Begeleidt leerlingen in hun identiteits- en burgerschapsontwikkeling - Bewaakt de respectvolle omgang en de ruimte voor diversiteit in opvattingen over burgerschap tussen leerlingen
3	Didactisch en vakinhoudelijk competent	<ul style="list-style-type: none"> - Is op de hoogte van de verschillende aspecten van het begrip burgerschap en burgerschapsleren in het basisonderwijs en kan bronnen vinden die hierover actuele informatie verschaffen - Heeft kennis van de verschillende doelen waar met buitenschools burgerschapsleren aan gewerkt kan worden en brengt deze in verband met andere vakgebieden (leren over anderen linkt aan sociaal emotionele vorming, leren over de samenleving linkt aan wereldoriëntatie, etc)

		<ul style="list-style-type: none"> - Vertaalt het begrip burgerschap in voor leerlingen begrijpbare bewoording, plaatst het vage begrip in voor leerlingen relevante contexten en kiest een stage (of doet voorstellen daarvoor) in aansluiting op de beginsituatie van de leerlingen - Brengt leerlingen vanuit de veiligheid van de bekende omgeving bewust in contact met een grotere leefwereld - Begeleidt klassengesprekken in voorbereidende en reflecterende fase zo, dat leerlingen ervan kunnen leren - Heeft bij de begeleiding van leerlingen tijdens de buitenschoolse activiteit oog voor het individu - Creëert verschillende werkvormen die daadwerkelijke ontmoeting tussen leerlingen en de beoogde doelgroep bevorderen. Hierbij vormt 'samen iets doen', waardoor wederzijdse afhankelijkheid ontstaat, een kenmerk van de activiteit.
4	Organisatorisch competent	<ul style="list-style-type: none"> - Biedt de verschillende activiteiten op een voor de leerlingen (ouders, leerkrachten en andere betrokkenen) navolgbare manier aan - Zorgt voor veiligheid tijdens de uitvoer van de buitenschoolse activiteit - Regelt toestemming van ouders voor buitenschoolse activiteiten - Hanteert een heldere opbouw van het project, waarbij doelen, voorbereidende, uitvoerende en reflecterende activiteiten duidelijk omschreven zijn, zodat deze overgedragen kunnen worden aan collega's
5	Competent in samenwerken met collega's	<ul style="list-style-type: none"> - Draagt bij aan draagvlak in het team om een school te zijn waar door buitenschoolse activiteiten gewerkt wordt aan burgerschapsleren - Kan collega's informeren over, betrekken en inzetten bij de buitenschoolse burgerschapsactiviteit - Benut ervaring en deskundigheid van collega's (ook buiten de eigen school) om zijn eigen professioneel handelen te versterken
6	Competent in samenwerken met de omgeving	<ul style="list-style-type: none"> - Weet ouders en andere relevante partners te benaderen als bron van informatie bij het vinden van geschikte maatschappelijke organisaties om mee samen te werken - Is in staat ouders van voldoende informatie te voorzien over de buitenschoolse activiteit en de burgerschapsontwikkeling van het kind - Weet ouders indien nodig te betrekken bij de praktische organisatie van de activiteit - Enthousiasmeert maatschappelijke organisaties zodanig, dat samenwerking tot stand kan komen - Realiseert een duurzame samenwerking met een maatschappelijke organisatie, die gebaseerd is op het streven

		<p>naar een win-win situatie.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Herkent (en benut indien gewenst) mogelijkheden om via lokale media ruchtbaarheid te geven aan de activiteiten
7	Competent in reflecteren en ontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> - Doorloopt de vijf denkfases van de normale onderwijscyclus* systematisch en wendt deze aan voor het realiseren van een onderbouwde aanpak van buitenschools burgerschapsleren - Kan reflecteren op het eigen professioneel handelen in het ontwerp- en uitvoerproces van buitenschools burgerschapsleren en komen tot beredeneerde bijstelling hierop.
<p><i>De Marnix Academie onderscheidt nog een 8^e competentie. Deze betreft de persoonlijke identiteit en inspiratie van de leerkracht.</i></p>		
8	Competent in inspiratie	<ul style="list-style-type: none"> - Weet zich op een eigen wijze geïnspireerd voor het onderwerp burgerschap - Kan woorden geven aan deze eigen inspiratie - Is zich bewust van de eigen accenten in het brede terrein van burgerschap - Kan ook bij tegenslag geïnspireerd raken/blijven

*We onderscheiden vijf denkfases:

- Doelbepaling: leerkrachten bepalen aan welk doel ze met de buitenschoolse burgerschapsactiviteit willen werken
- Vorbereiding: leerkrachten bereiden de buitenschoolse activiteit voor en bepalen hoe zij hun leerlingen op de activiteit voorbereiden
- Begeleiding: leerkrachten bepalen hoe zij de begeleiding en observatie van de leerlingen vormgeven tijdens de activiteit
- Reflectie: leerkrachten bepalen hoe zij met hun leerlingen ervaringen nabespreken, zodat leerlingen samen tot nieuwe leerervaringen komen
- Evaluatie: leerkrachten evalueren op de gang van zaken in bovenbeschreven fasen en komen tot beredeneerde bijstelling van hun handelen